

VITA / DEBATE

Csak a pénzről van szó? Vita a Közép-Magyarország régió szétbontásáról

It is all about money? Debate on splitting the Central Hungary region

BARTA GYÖRGYI

BARTA Györgyi: kutató emerita, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete; 1112 Budapest, Budaörsi út 45.; barta@rkk.hu

Györgyi BARTA: emerita researcher, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences; Budaörsi út 45., H-1112 Budapest, Hungary; barta@rkk.hu

2015. december 2-án megszületett a döntés: kérvényezni fogják a magyar hatóságok az EU-ban a Közép-Magyarország régió hivatalos szétbontását két NUTS 2 egységre. A rövid magyarázat szerint a szétválás előnyös Pest megyének, hiszen Budapesttel – együttes GDP/fő mutatója – abba a kategóriába tolta, amelyet az EU már nem támogat a megye elmaradottsága miatt. Budapest pedig amúgy sem részesülne ebből a támogatásból. Természetesen ez az érv az EU-hoz való csatlakozás után már azonnal nyilvánvaló volt, a Fővárosi Önkormányzat mégis mindig az elválás ellen szavazott. És most, amikor nincs eltérés a főváros és Pest megye politikai vezetésének „színeiben”, most jutottak azonos véleményre... vagy talán éppen ezért? És valóban csak a pénzről van szó? Mert igaz, hogy Pest megye valószínűleg így új EU-s forráshoz jut, viszont a többi vidéki térség kárára. Hiszen ugyanazt az összeget osztják majd többfelé. Mindez tovább növeli a területi különbségeket az országban.

Azonnal felvetődik a kérdés: az eddigi területi összetartozás csak Budapest érdeke volt? És miben jelenik meg ez az érdek? Talán a nagyobb lélekszám erősebb érdekképviselést jelent? Vagy olyan munkamegosztás alakulhat ki, amely Budapestnek előnyösebb? Pest megye talán nem húz hasznot a főváros szomszédságából? A népesség és gazdaság agglomerálódása a főváros körül talán nem e szomszédságnak köszönhető? Állítható tehát, hogy budapesti érdek diktálta volna ez idáig az összetartozást?

A politikai csatározások „harci” területe – már legalább száz év óta – elsősorban a Budapest körüli agglomerációs gyűrűben alakult ki. A vég nélküli vita arról szól, hogy a közigazgatásnak kell-e és ha igen, miként kell segítenie az új társadalmi-gazdasági térszerkezet hatékony működését. Ahogy Perger Éva írta cikkében (1999, 181.), „Az agglomeráció szerves összefonódását tükröznie kellene a közigazgatási megoldásoknak is, hiszen a közigazgatási elszakítottság jelentősen hátráltatja a térség egészséges fejlődését, felerősíti a kedvezőtlen folyamatokat, hátráltatja a pozitív hatások érvényesülését.” Az elmúlt 26 évben kinnal-keserve, hosszú, izzadságos erőfeszítés révén csak átmenetileg jöttek létre az alulról szerveződő spontán összefogás, vagy valamivel tartósabban az ágazati érdekek, célok mentén kialakuló kooperáció területi szövetségei, hogy aztán pillanatok alatt szét is essenek. És csak bambán nézünk, amikor a főpolgármester arról beszélt, hogy visszautasítja az agglomerációs közlekedés finanszírozását... Talán a HÉV is leállhat... A kormány és Tarlós főpolgármester közötti vitát a kormányt képviselő „misztikus” személy igyekszik megoldani... Itt tartunk tehát?

Voltak sikertelen, efemer kísérletek Budapest, Pest megye és a Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanácsba (BAFT) szerveződő budapesti agglomeráció közötti együttműködés, kerekasztal létrehozására. Ezt először az első Fidesz-kormány, majd a második Fidesz-kormány mondta fel – a BAFT megszüntetésével.

Egy ideig reméltük, hogy a régiókba szerveződés segíthet az addig megoldhatatlannak látszó problémán: az EU-hoz való csatlakozás után létrejött a Közép-Magyarország régió, Budapest és Pest megye részvételével. Tehát kialakult egy olyan új térség, amely magába foglalta Budapestet a „hivatalos” és az annál kiterjedtebb „nem hivatalos” agglomerációjával, valamint Pest megye jelentősen elmaradott térségének is a gyorsabb fejlődés lehetőségét kínálta. Elsősorban azért, mert a gazdaságilag, társadalmilag összetartozó térség egységes fejlesztési régió lett. Igaz, hogy a Közép-Magyarország régióknak alig kedvezett az EU politikája, annál inkább részesült az ágazati programok forrásaiból. Ez a reménytelen illúzió is gyorsan elszállt a regionális fejlesztés intézményrendszerének megszüntetésével 2010 után és a területi középszintre kinevezett megyék egyre korlátozottabb mozgástere miatt (hozzátéve, hogy a megyék önállósága is erősen megkérdőjelezhető). Valóban eljutottunk megint a 0 pontra (ahol talán Magyarország az 1950-es években állt), vagyis a területi tervezés-fejlesztés megszűnéséhez? Vajon miért érdeke a kormánynak, hogy hivatalosan is szétválassza a valamilyen módon összetartozó területeket?

Természetesen nem csak a főváros, Pest megye, a budapesti agglomeráció közös ügyeiről van szó, elsősorban nem! Mert Budapest nem egy a magyar nagyvárosok között, és nem egy a volt régióközpontok között. Budapest az ország fővárosa, az egyetlen igazi nagyvárosunk. Az 1990-es években még Budapest világvárosi esélyeiről álmodoztunk, arról, hogy milyen funkciókban fejlődhet fővárosunk nemzetközi, az országnál tágabb térség központjává. Azt elemeztük, hogy Budapest előrelépése milyen pozitív hatású lesz az ország fejlődésére. Ezek csak irreális elképzelések voltak?

2016. január 18-án a Budapest Kör¹ e kérdésekről vitatkozott szenedélyesen. A hozzászólók többségének az volt a véleménye, hogy lépünk túl a földhöz ragadt, aprópénzes ügyeinken, és lássuk meg, hogy mit veszít az ország a közigazgatási határai közé beszorított, forráshiányos, egyre jobban elszűrülő Budapesttel!

Négy előadó tartott vitaindító előadást: Baráth Etele a budapesti agglomerációval kapcsolatos területi szervezési, tervezési közigazgatás történetéről, illetve a jelenlegi formai és tartalmi zsugorodása és az EU céljai között feszülő ellentmondásokról beszélt; Pikler Katalin a regionalizáció EU-s folyamatát mutatta be, benne megjelölve a Közép-Magyarország régió helyét; Szegvári Péter a régió szétválásához vezető döntés racionális indítékait részletezte, míg Tosics Iván e döntés várható negatív hatásait ecsetelte.

Reméljük, hogy a Budapest Körben elindult vitához szép számmal fognak csatlakozni a Tér és Társadalom szerzői és olvasói is! Várjuk a hozzászólásokat!

Jegyzet

- 1 A 2004 májusában megalakult Budapest Kör célja az, hogy a várost szerető, a városért aggódó szakemberek havonta találkozhassanak és megvitathassák a város fejlődésének legérdekesebb kérdéseit. A Kör specifikuma a tagság összetételének és érdeklődési körének sokszínűsége. Sokfajta szakma (építészet, várospolitikai, közlekedés, gazdaság, ingatlanpolitika, városmenedzsment, szociális kérdések, várostörténet) képviselői találkoznak a Budapest Körben. Az érdeklődés közös pontja Budapest, tágabban az európai nagyvárosok fejlődése és problémái. A Budapest Kör zárt jellegű vitafórum, sajátossága a megbeszélések informális jellege és nyitottsága. Az alkalmanként összegyűlő 10-40 résztvevő számára a havonkénti találkozók egy-egy előre meghirdetett téma köré szerveződnek, esetenként meghívott előadókkal. Ez idáig 120 találkozót szervezett a Budapest Kör. A Budapest Kör szervezője Tosics Iván (tosics@mri.hu).

Irodalom

- Perger É. (1999): Közigazgatási dilemmák. In: Barta Gy., Beluszky P. (szerk.): *Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban*. Regionális Kutatási Alapítvány, Budapest, 181–222.